

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

דפי עיון

במפרשים

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ח

פרשת תזריע

אמר רב יצחק בר אבדימי: "הרבה ארבה
עצבונך" (בראשית ג, טז), אלו שני טיפי דמים,
דם נדה ודם בתולים וכו' (ערובין ק:), וכן
משמע בירושלמי פרק במה מדליקין (הלכה ו)
שחטא של חוה הוא מקור לדם נדה. לכהן
נאמר: "וטהרה ממקור דמיה", כי כל הנשים
צריכין טהרה על חטא ראשון אשר ממנו
נתפשטה הטמאה והזהמא בעולם וגרם לכל
הנולדים טמאת שבעה, כי אלו לא חטא
האדם היה כמלאך אלהים למעלה מן מערכת
שבעה כוכבי לכת, ובחטאו הוסר ממנו
הרוחניות ונפל תחת ממשלת המערכה אשר
מצדדים נמשכה הטמאה לאדם, כי כל דבר
גשמי נופל תחת מספר שבעה כוכבי לכת
ושבעה ימי בראשית, וכל שמיני - רוחני, כי
הוא למעלה משבעה, כמבאר למעלה פרשת
שמיני (ט, א).

א. כלי יקר. [וב] אשה כי תזריע וילדה זכר. אמרו
פרק יב פסוק ב': רז"ל: איש מזריע תחלה - יולדת
נקבה, אשה מזרעת תחלה - יולדת זכר (נדה
לא). והמפרשים כתבו שזה ענין טבעי וקשה
להבין, מה צריך בהודעת ענין זה בפרשה זו,
המדברת מטמאת יולדת שבעה לזכר וארבעה
עשר לנקבה. ועוד, מה ענין מצות המילה
לכאן? אף על פי שנוכל לומר שרצה לתן
טעם למה נתנה המילה בשמיני, והוא כדי
שלא יהיו הכל שמחים ואביו ואמו עצבים
(שם לא:), שהרי יש לה טמאת שבעה. מפל
מקום, כדי לישוב כל הקשיות בדרך אחד,
אומר אני שכל זה נמשך בדרך טבע מן חטא
הקדום, כמו שכתוב: "וטהרה ממקור דמיה",
כי החטא הקדום של חוה הוא מקור נפתח
לדמים טמאים אלו, לחטאת ולנדה, כמו
שמצינו במסכת ערובין, פרק המוצא תפלין:

מלות

1. כרסנו תולה דבריו על אמר חז"ל ומקשה שתי קושיות, התוכל להסבירן?
2. מה ההבדל הצקרוני בין שתי קושיות אלה?
3. איך כרסנו מסביר את המושג: "דרך הטבע" כאן?
4. מ' חטא, מה החטא ומה סובל ממנו?
5. איך עם אדם הראשון נכנס לכל זה?
6. מה ההבדל בין מספר שבעה לבין מספר שמונה ואיך זה שייך לכאן?

* * *

ב. אבני שהם. פרק יב פסוק ב':
אשה כי תזריע וילדה זכר, וטמאה שבעת ימים כימי נדת רותה תטמא. וביום
השמיני, ימול בשר ערלתו. (שם)

נראה לומר כי מקור כל טומאת לידה, וכן טומאת דם נידה ובה, בקללה שנתקללה
חוה. אחרי שנכשלה והכשילה את האדם באכילת עץ הדעת (בראשית ג, טז): "אל האשה
אמר, הרבה ארבה עצבונך והרונך בעצב תלדי בנים." ופירשו חז"ל (ערובין ק ע"ב, ובאבות
דרבי נתן פרק א, ה"ז): "הרבה ארבה - אלו שני טיפי דמים, אחת דם נידה ואחת דם
בתולים." ובעטייה של קללה זו, גזרה תורה טומאה על האשה הרואה דם נידה, וכן טומאת
לידה.

2/1000

תזריע

אכן, לעתיד לבוא, לעת אשר תלד אשה בכל יום, כמו שדרש רבן גמליאל בפרק במה מדליקין (שבת ל ע"ב) מדכתיב "הרה ויולדת יחדיו", ולא תבא הלידה בעצב, אז תפוג קללת שני טיפי הדמים שנתקללה בהם חוה, ולא ינהג יותר דין טומאת נידה וזבה, ולא טומאת לידה.*

ואפשר עוד, שדין התורה למול בשר הערלה ביום השמיני האמור בפרשה, אין זה אלא עכשיו שהאשה טמאת לידה. אבל לעתיד לבוא, שלא תהא טומאת לידה, שוה דינו כמו אלה שאין אמן טמאה לידה, שנימולין לאחד (שבת קלה ע"א). ולפיכך הסמיכה תורה דין מילת הבן לשמונה בפרשה זו, לתלות דין מילת ח' בטומאת לידה (וראה מה שפירש רשב"י בנידה לא ע"ב: "ומפני מה אמרה תורה מילה לשמונה, שלא יהיו כולם שמחים ואביו ואמו עצבים" - הרי שדין המילה לשמונה תלוי בטומאה לידה).

גם טומאת המצורע המבוארת בפרשה, נראה שיסודה מן הקללה שנתקלל האדם, והיא שהביאה עליו כל מיני פגעים רעים ונגעים. ברם, לעתיד לבוא לא עוד יהיו נגעים באדם, וממילא לא ינהגו דיני טומאת המצורע.

* וראה עוד בגמרא שבת שם, שדרש רבן גמליאל: "עתידים אילנות שמוציאין פירות בכל יום וכו'. בא ואראך דוגמתם בעולם הזה. נפק, אחווי ליה צלף, עוד דרש רבן גמליאל: עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת וכו'. בא ואראך דוגמתן בעולם הזה. נפק, אחווי ליה כמיהין ופטריות." ועיין בספרנו פרשת בראשית (ג"ז), שהסברנו שכל אלה הדברים, שהם עתידים להיות כשיבוא העולם על תיקונו, טבועים בעולם שלפנינו. ברם מפני קללת האדמה בעבור האדם שאכל מעץ הדעת, ירד העולם ממעלתו. לפיכך כשיבוא העולם לתיקונו, יתגלו כל החמדות הגנוזות. ויצאו מן הכוח אל הפועל. ואמנם כמיהין ופטריות מעלתן שאינן גדלין מן האדמה, ולא עליהם נאמר "ארורה האדמה בעבורך", ולפיכך הם גדלים מבושלים ומובנים למאכל.

אלות

1. **פרשנו כמו שאר המפרשים תולדים את צנין טומאת הלידה כחטא חוה, אק קובץ שנה לא ינהא לצתיך לבוא, למה?**
2. **מה בדיוק יהיה המצב לצתיך לבוא ומה הצדף והפטריות מרמזים על כך?**
3. **האם שינוי זה הוא רק התשת מצעי הטבא או אף מצער לכך?**
4. **איך קושר פרשנו עם את צנין המצורע לכא זה?**

* * *

ג. ביאור רש"י. יב (ב) אשה כי תזריע. כי תתעבר, שזימי ההריון מזרעת עד עת הלידה שהזרע נגנר, כמו שתעשה הארץ בין עת הזריעה לזמן בשול התבואה: וטמאה שבעת ימים. טומאת לידה אפילו לא ראתה דם, והיו"ז דוטמאה לתשבת התנאי: כימי נדת דותה. כמו שהיא טמאה בשעת ימי נדתה, כן תטמא בלידתה שבעת ימים רלופין, ומלת נדה על הדם הנווד מן הגוף שהתולדות דוחסו, ומלת דותה כמו וכל לבב דוי (ישעיה א' ה') לשון מדוה וחולי, שזמן נדתה ראשה ואיצריה כזדין עליה:

אלות

1. **מה לכאורה קשה לו בקטע הראשון ואיך הוא מסביר ומפרש זאת?**
2. **מה מסבירה האות ואו' fe "וטמאה"?**
3. **פרשנו מסביר את המושגים: נידה, דוחה, התוכף לפרש?**

* * *

ד. תוספת ברכה. פרק יב' פסוק ג': וביום השמיני ימול (י"ב ג') במאמרים הקודמים בארנו טעמי המצוה מילה לשמונת ימים ביחוסים הנוגעים לולד הנולד. אכן בתלמוד נותנים למצוה זו טעם המתיחס רק לההורים של הנולד, להאב ולהאם, ואמרו (נדה ל"א ב') מפני מה אמרה תורה מילה בשמיני כדי שלא יהיו כולם שמחים ואביו ואמו עצבים, ופירש"י, דכולם שמחים בסעודה (נבאר מזה בסמוך) ואביו ואמו עצבים שאסורין בתה"מ, עכ"ל. ובאור דבריו, כי בזמנים הקודמים היו מחשבין כל דם שרואה היולדת לאחר שבעת ימים ללידתה הוא דם טוהר, כמש"כ רש"י כאן בפסוק ד', ומותרת לבעלה.

3/...

תזריע

והנה גם לטעם זה אנו נזקקין להטעמים שהבאנו במאמרים הקודמים, ממ"ר ועוד, יען כי טעם הגמרא לא יכון בזמן הזה שנוהגים לישב על דם טוהר כמו על דם נדות, ואנו נזקקין להטעמים הקודמים.

ויותר מזה נראה, דגם להגמרא ס"ל הטעמים הקודמים, אך בגמרא מוסב הטעם רק על דין התורה בזמן התורה, וכהוראת הלשון מפני מה אמרה תורה, ולא סתם כלשון המדרש שהבאנו, מפני מה התינוק נימול לשמונה, מפני כי לשון זה מקביל גם לזמן הזה, כמבואר.

ודע, כי ממה שכתב רש"י בגמרא שהבאנו: כולם שמחים בסעודה שאוכלין ושותין, מבואר, דלסעודת ברית מילה יש מקור נאמן בתורה, כמשמעות הלשון מפני מה אמרה תורה, והאחרונים חקרו בחיוב זה, והנה מכאן סמך נאמן לזה, ולפלא שלא גילו מאמר זה.

ומה שיתפלא ביותר הוא מה שכתב בשו"ע יו"ד סימן רס"ה סעיף י"ב, "נוהגים לעשות סעודה ביום המילה", ובטור שם ועוד בפוסקים ובבאורי הגר"א חפשו אחר מקור למנהג זה, והנה עפ"י הגמרא הנ"ל עם פירוש רש"י מתבאר, דלא רק מנהג כי אם חיוב מפורש מן התורה, וכהוראת הלשון מפני מה אמרה תורה, וצע"ג.

ועיקר טעם הדבר שצריך לעשות סעודה בברית מילה אפשר לומר עפ"י מה שאמרו בשבת (ק"ל א') כל מצוה שקיבלו ישראל בשמחה, כגון מילה, דכתיב (תהלים, קי"ט קס"ב) שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, (עיין בסמוך) עדיין עושין אותה בשמחה, ולפי זה צריך למלא חובת מצוה זו כבשעת קבלתה.

ומכיון שצריך לעשות אותה בשמחה, ואחרי דקיי"ל אין שמחה אלא בבשר ויין (פסחים ק"ט א') צריך להעריך סעודה זו בבשר ויין (וסימן לדבר — לשון הפסוק בתהלים (נ' ה') כורתי בריתי עלי זבח).

ועיין במגן אברהם סימן קל"א ס"ק י"א, דיש מקומות שנוהגים לעשות סעודת ברית מילה בלילה שאחר יום המילה, ובתו"ת כתבתי בתמי' על מה סמכו זה, דהא כל מצוה שמצותה ביום — היא ביום ולא בלילה (עיין מגילה כ' ב').

וכעת נראה לי לתת טעם מסתבר למנהג זה עפ"י מה שכתוב בספרי המקובלים, דכל ענין המילה הוא מין קרבן לשמים, והדם הוא דם קדשים, וכ"מ בזוהר פ' נח על הפ' במלכים א' (י"ח ל') וירפא את מזבח ה' ההרוס, דא אות ברית קדישא שנתבטל אז בימי אליהו, ולפי זה נוח ורצוי המנהג הזה, משום דכידוע, בקדשים הלילה הולך אחר היום שלפניה, כמו בפ' צו (ז' ט"ו) ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר, והיינו שיאכלנו כולו בלילה שאחר יום הקרבה, ובפסוק כתיב ביום קרבנו יאכל, הרי מפורש דלילה שלאחר יום הקרבן נקרא יום קרבנו עד הבקר (ועיין בחולין פ"ג א'), וכן במילה שענינה קרבן נחשב הלילה שלאחר יום המילה כיום המילה.

אלו

1. מה הט טעמים הנוצרים לנאמרי אטעט מצות מילה ביום השמיני?
2. כרשננו קובע שכל הנאמר בענין זה היה בקשר לדין תורה ולא למצב היום, איך ולמה?
3. מנהג או חיוה בקשר לסעודה לאחר מילה?
4. מה עם סעודת המילה, למה, מתי ומה אוכלים?
5. לפסוק מסביר כרשננו למה המנהג לעשות סעודת מילה בכל זאת נכון?

* * *